

саме тому перекладачеві важливо зберегти і адекватно передати їхнє значення та смислове навантаження при перекладі. Наведені нами приклади підтверджують важливість точної передачі реалій в художніх текстах. Попри цей факт, що окремі випадки вилучення реалії в тексті МП не впливають на ступінь сприйняття та розуміння читачем змісту твору, це свідчить про нездатність перекладача ідентифікувати та трансформувати засоби міжкультурної комунікації закладені автором твору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ : Академія, 2007. 307 с.
2. Зорівчак Р. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози)/ Р. Зорівчак. – Л., 1989.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения. – 1980. – 342 с.
4. Newmark P. A textbook of translation. New York : Prentice hall, 1998. 292 p.
5. Ребрієва, О. В. (2012). Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна
6. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/marsh>
7. Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — Стор. 485.
8. Там, де співають раки / Делія Овенс; пер. з англ. О. Жильникової. — Х. : Віват, 2021. — 432 с.
9. Where the crawdads sing / Delia Owens. New York : G. P. Putnam's Sons, 2018.
10. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Swamp%20Trash>

*Полов'юк Світлана
Науковий керівник— доц. Кравець Світлана*

ЮРИДИЧНІ ТЕРМІНИ В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ

Юридична лінгвістика є відносно новою дисципліною, яка спрямована на поєднання лінгвістичних аспектів з юридичними. Вона вивчає правовий дискурс з точки зору мови. Правовий дискурс є дуже широким і складним явищем, що передбачає використання специфічної лексики та застосування соціальної взаємодії.

Акти комунікації та юридичні тексти, що реалізуються в юриспруденції, можна віднести до цього дискурсу. Необхідно зазначити, що такий вид дискурсу поділяють на письмовий та усний. Відповідно, при роботі з офіційними документами використовуватиметься писемне мовлення, а під різноманітних процесів, що передбачають переговори – усне [9]. Юридичний дискурс, як загальний термін, описує величезний спектр правових явищ: письмових (законодавство чи інші юридичні документи), усних (наприклад, взаємодія в залі суду) і невербальних явищ (будь-яких речових доказів або фізичного оформлення зали суду). Грунтуючись на двох функціях мови права: регулятивній та інформаційній (комунікативній), правові дискурси можна поділити на три категорії: суто прескриптивні (закони, нормативні акти, контракти та угоди), дескриптивні, але також і прескриптивні (судові рішення та інші інструменти) і суто дескриптивні (юридична наука)» [7, с. 2-3].

Залежно від сфери їх використання розрізняють декілька типів правових дискурсів. Серед них: інституційний, судовий, тощо [8]. Всі вони пов'язані між собою. Мабуть, одним із найважливіших є інституційний дискурс. За А. Ф. Фрідом, «інституційний дискурс стосується словесного обміну між двома чи більше людьми за обставин, коли принаймні один оратор або учасник є представником пов'язаної з роботою установи».

Правовий дискурс, поряд із політичним, економічним, дипломатичним та іншими дискурсами, має дві основні помітні характеристики: учасників дискурсу та мету спілкування. Метою юридичного дискурсу є врегулювання правових відносин і визначення спрямованості мисленнєвої діяльності суб'єктів аргументації, тобто для чого вони беруть участь у юридичному дискурсі (для пошуку істини, вирішення певних проблем, розв'язання суперечок, досягнення консенсусу тощо).

Відомо, що види правових термінів і зміст текстів у різних юридичних сферах відрізняються. Класифікація таких текстів також може базуватися на галузях права через їх особливості. Йон Малей запропонував такий їхній поділ, відповідно до ситуації застосування:

1. Джерела права та засади для судового процесу (законодавчі акти, нормативні акти, підзаконні акти, прецеденти, заповіти, договори тощо) – письмові тексти.
2. Досудові процеси (процеси у поліції / проведення відеоінтерв'ю, консультації, виклик присяжних) – усні та письмові тексти.
3. Судові процеси (розгляд судового процесу, перехресний допит, судові рішення) – розмовні тексти.
4. Запис судового рішення в протоколах – письмові тексти. [2, с. 108]

Беручи до уваги широке різноманіття вживання юридичної лексики, важливо згадати і юридичну термінологію. Як і будь-яка одиниця мови, юридична термінологія має свою класифікацію, оскільки «мова юриспруденції оперує не тільки термінами, а й словами загального вжитку, які не належать до юридичних термінів» [2, с. 63]. С. Пардїос і М. Анхель висувають думку про те, що юридичну лексику можна класифікувати на три типи:

а) технічна термінологія, тобто слова, що належать власне тільки до правового контексту (“distrain”, “litigation”, “indemnity”, “condonation”, “alimony”, “collusion”); б) терміни, значення яких у правовому контексті відрізняється від того, яке вони мають у мові загального використання, які також називають «напівтехнічними термінами» (наприклад: “action” у загальному використанні – «дія», в юриспруденції - «позов» або «провадження», “hand” у загальному використанні – «рука», в юриспруденції - “підпис”, тощо.); в) загальні терміни, які можуть використовуватись в правовому контексті, такі як: “theft” (крадій), “witness” (свідок), “judge” (суддя), тощо“.

Крім того, деякі технічні слова та/або вирази походять з інших мов. Вони можуть використовуватися або в своїй оригінальній формі, або можуть бути адаптовані до англійської мови (а саме, їхні написання, вимова чи структура). Як приклад, такими словами можуть бути латинізми, які вживаються в оригінальній формі (bona fide, prima facie), адаптовані до англійської мови («insolvent», «abscond») або як прямі переклади латинських виразів (наприклад, “law merchant”, from lex mercatoria), “burden of proof” (onus probandi), “last will” (ultima voluntas). Є й слова французького походження, деякі з яких були введені безпосередньо, без змін, наприклад «fait accompli», «force majeure» тощо, деякі перекладені, наприклад “under pain of” (sous peine de), or “plead guilty” (plaider coupable), та адаптовані (такі як «salvage», «towage», «anchorage» або «demurrage») [11, с. 6-7]. Додамо ще одну категорію – екзотизми – слова, що позначають конкретні реалії, звичаї, державний устрій, назви органів, посад, законодавчих актів іноземних держав: альтинг (isl.), фолькетинг (dutch), кнесет (isr.), кортес (span.), муфтії, шейх (arab.), хурал (mong.).

Окрім представленої класифікації, юридичну термінологію можна розділити на різні види термінів, беручи до уваги синтаксичний спосіб. Зазвичай виділяють три синтаксичні типи:

1. двокомпонентні терміни (укр.: юридична практика, авторське право, речові докази, касаційна скарга; Eng: legal entity, material evidence, court verdict, тощо.);
2. трикомпонентні терміни (укр.: невольові юридичні факти, одержання незаконних повноважень, зворотна чинність закону; Eng: general labour experience, legal force of judgement, appeal of court judgement, тощо.);
3. багатоконпонентні (полікомпонентні) терміни (укр.: умисне вбивство, вчинене в стані сильного щиросердечного хвилювання; Eng: intentional homicide committed in state of strong mental agitation, тощо) [12, с. 4-8].

Наведені вище синтаксичні типи є найбільш поширеними в українській юридичній термінології. Безперечно, аналізуючи такі типи складених правових термінів і словосполучень, необхідно враховувати приналежність української та англійської мов до різних мовних сімей (синтетичної та аналітичної відповідно). «Якщо в українській (синтетичній) мові добре розвинута морфологія і граматичне значення поєднується з лексичним за допомогою флексії, афіксів і відмінків, то в англійській (аналітичній) основний акцент робиться на порядку слів у конструкціях, вживанні великої кількості прийменників, часток, артиклів, що несуть граматичне, а іноді й лексичне значення» [12, с. 7].

За В. Омельчуком правові терміни слід також класифікувати з урахуванням їх значення:

- однозначні (це слова, які вживаються лише в одному контексті, наприклад, під терміном апелянт (appellant) в праві розуміють лише «особу, що подає апеляцію» [3];

- багатозначні (полісемантичні), наприклад, лексема defense в юридичному контексті має значення «захист», «промова захисника». Однак, використовуючи Оксфордський словник англійської мови, можна прослідкувати ряд інших значень цієї ж лексеми, а саме: (1) «опір проти нападу», (2) «військовий захист», (3) «захист у спорті», (4) «фортифікаційна споруда» [3].

Щоб детальніше розглянути запропоновані способи класифікації юридичних термінів, доцільно було б проаналізувати деякі приклади (приклади наведено з фільму, що описує реалії юридичної сфери та судових процесів, під назвою «Суддя»).

Приклад 1:

Calm down. That's why they call it an evidentiary hearing. Зарано панікуєш. Це лише попереднє слухання. [2:00]

Evidentiary hearing - це словосполучення, що містить іменник – 'hearing' та прикметник 'evidentiary'. Дана граматична структура збережена і в перекладі. З Кембриджського словника ми дізнаємось, що слово 'hearing' позначає «офіційну зустріч, яка проводиться для збору фактів про подію чи проблему» [6]. Прикметник 'evidentiary' додає інформацію про те, що засідання стосується дослідження доказів.

Приклад 2:

We gotta make it all go away at the preliminary hearing. Ми мусимо добитися зняття обвинувачень ще на попередньому слуханні. [37:43]

У фільмі також надається синонім до поданого словосполучення – 'preliminary hearing'. 'Preliminary' — це прикметник, який має значення «приступати до більш важливої дії чи події, особливо ознайомлення або підготовка до неї» [6]. З аналізу частин словосполучень можна зробити висновок, що 'evidentiary hearing' та 'preliminary hearing' означають різновид досудового процесу перед можливим судовим розглядом, під час якого суд має визначити, чи дійсно було скоєно злочин.

Дані словосполучення є однозначними і в українській версії фільму перекладаються як «попереднє слухання». Ці юридичні терміни можна класифікувати як технічну термінологію, оскільки вони можуть використовуватись виключно у юридичних контекстах. За синтаксичною класифікацією вони та їх переклад належать до двокомпонентних термінів.

Приклад 3:

Said he'd assist a more seasoned attorney. Сказав, краще допомагатиме більш досвідченому юристу. [49:03]

Attorney - термін, що походить від давньофранцузької atorné «призначений», від atorneg «призначати», «звертатися до». З цього можемо зробити висновок, що дане слово позначає особу, яка «призначена представляти інтереси інших» [10]. Це слово в сучасному мовленні означає: «людина, яка має законне право діяти за когось» (тобто мається на увазі професія юриста) (з Кембриджського словника). Це однокомпонентний термін і його можна використовувати не тільки в судовій сфері, а й у повсякденному спілкуванні. Відповідно, можна стверджувати, що слово 'attorney' є частиною загальної термінології. У фільмі воно перекладене як «юрист», однак такі переклади як «уповноважений» (ім.), «управоможений» (ім.), «повірений» (ім.), «адвокат», «прокурор», «чиновник органів юстиції», «аторней» також можливі [4, с. 96].

Отже, юридична лінгвістика є новою міждисциплінарною галуззю дослідження, яка поєднує лінгвістичні аспекти з юридичними для аналізу правового дискурсу з мовної точки зору. Правовий дискурс охоплює письмову, усну та невербальну комунікацію, яка регулює правові відносини та визначає напрям розумової діяльності учасників. Крім того, тексти такого дискурсу містять специфічну термінологію, яку можна класифікувати на технічні, напівтехнічні та загальні терміни, деякі з яких запозичені з інших мов, як правило, латинської та французької.

Дуже важливо мати чітке розуміння правового дискурсу та термінології, притаманної для використання у ньому, оскільки вони є частиною правової системи та служать основою для комунікації у ній. Крім того, за допомогою них фахівці з права мають змогу ефективно та точно вести процеси у сфері юриспруденції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочан І. Юридична термінологія крізь призму лінгвістики - Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2018;
2. Любченко М. Юридична термінологія: поняття, особливості, види - Монографія - Харків - «Права людини» - 2015.;
3. Омельчук В. К. Наукові підходи до тлумачення юридичних термінів (на прикладі судових рішень верховного суду Великобританії) - Національний університет «Острозька академія» - м. Острог – 2015;
4. Фещук А. Англійсько-український юридичний словник. – Київ - “Наукова книга” - 2008. – 1084 с.;
5. Berūkštienė D. Legal discourse reconsidered: genres of legal texts - Comparative Legilinguistics vol. 28 – 2016.;
6. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/> ;
7. Cheng L. and Sin K.-K. - Terminological equivalence in legal translation: A semiotic approach - Semiotica 172–1/4 – 2008.;
8. Johnson A. Legal discourse: processes of making evidence in specialised legal corpora - University of Leeds – Berlin:Walter de Gruyter GmbH – 2014.;
9. Legazpi G. A. What Are the Different Types of Legal Discourse? [Електронний ресурс] / Geisha Legazpi. – 2021. – Режим доступу: <https://www.infobloom.com/what-are-the-different-types-of-legal-discourse.htm>;
10. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.etymonline.com/> ;
11. Pardillos C. and Ángel M. Language training on the vocabulary of judicial cooperation in civil matters Handbook, - EJTN - 2013. ;
12. Sadovska M.I. Syntactical Peculiarities Of English And Ukrainian Legal Terms - Kyiv, National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”.